

مفهوم اعتدال سابقه فلسفی و تاریخی در حکمت نظری و عملی دارد

یک استاد حوزه و دانشگاه با تأکید بر اینکه در ابعاد مختلف قرآنی و حدیثی و کلامی و تفسیری موارد زیادی وجود دارد

...

یک استاد حوزه و دانشگاه با تأکید بر اینکه در ابعاد مختلف قرآنی و حدیثی و کلامی و تفسیری موارد زیادی وجود دارد که ما را از افراط و تفریط پرهیز دادند و اعتدال را در حد وسط و میانه روی دانستند و تأکید داشتند، گفت: مفهوم اعتدال یک سابقه فلسفی و تاریخی در حکمت نظری و حکمت عملی دارد. آیت الله محسن غروی، استاد حوزه و دانشگاه در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد مفهوم اعتدال و نسبت آن با مفهوم فضیلت از دیدگاه ارسطو گفت: ارسطو برای نفس انسان سه قوه عاقله، شهویه و غضبیه و برای هر یک از این سه قوه سه حد افراط و تفریط و اعتدال قائل بود.

وی افزود: اگر در انسانی، متوسط این سه قوه تحقق پیدا کند این شخص دارای ملکه عدالت است. ترکیب متوسط قوای غضبیه، شهویه و عاقله، اعتدال و ملکه عدالت می شود و ارسطو این را یک ملکه اخلاقی و نفسانی می داند. بنابراین بحث اعتدالی که امروز مطرح است این است که در فلسفه ارسطو سابقه دارد.

عضو هیئت علمی جامعه المصطفی (ص) العالمیه در ادامه سخنانش اظهار داشت: در آیات قرآن شریف هم اشاراتی در این باره وجود دارد، مثلاً خداوند در قرآن کریم می فرماید: [#171&اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى](#); بعضی تفسیر کردند که [#171&اعْدِلُوا](#); به همان معنای عدالت است یعنی عادل باشید که این به تقوا نزدیک تر است. در مجموع مفهوم اعتدال یک سابقه فلسفی و تاریخی در حکمت نظری و حکمت عملی دارد.

آیت الله غروی با اشاره به اینکه در فلسفه غرب از یونان باستان مسأله فضیلت، کمال و سعادت جزء مباحث اصلی حکمت بوده است که امثال سقراط، افلاطون و ارسطو به این مباحث پرداخته اند، گفت: تا زمان فلسفه های متأخرتر مثل زمان کانت و دکارت در آلمان و فرانسه، فیلسوفانی به بحث فضیلت و ملکه عدالت و مباحث مربوط به حکمت عملی که عبارت است از اخلاق، سیاست مدن و تدبیر منزل، پرداخته اند.

وی تصریح کرد: وقتی بین فیلسوفان و متکلمین اسلامی بحثهای مربوط به اوصاف خداوند مطرح می شد مثل عدل و ظلم، به این مباحث هم می پرداختند. این مباحث در آثار امثال غزالی، مرحوم فیض کاشانی آمده و مفسرینی هم که در آیات قرآن کریم بحث کرده اند در ذیل واژه هایی مثل عدل و قسط و واژه های مرتبط بحثهایی را در رابطه با فضیلت اعتدال و عدالت مطرح کردند.

غروی با بیان اینکه در روایات ما هم این بحث مورد توجه ائمه (ع) بوده است، افزود: مثلاً در روایتی، راست و چپ رفتن که کنایه از انحراف از مسیر وسط است، مذلت و گمراهی تلقی شده است. در روایات آمده که راه اعتدال و میانه، جاده اصلی ای است که باید از آن عبور کنیم. امیرالمؤمنین (ع) می فرماید: [#171&يَهْلِكُ فِي رَجُلَانِ مَحَبٌّ مَفْرُطٌ، وَمُبْغُضٌ مَفْرُطٌ](#); یا (غالی) یعنی درباره من دو گروه هلاک می شوند؛ یک سری کسانی که در دوستی افراط می کنند. سری دیگر کسانی هستند که در دشمنی با من افراط می کنند (غلو می کند). حضرت می فرماید: اینها هر دو گمراه هستند و معنایش این است که باید در شخصیت ائمه (ع) هم حد وسط را رعایت کرد.

این استاد حوزه و دانشگاه تأکید کرد: در ابعاد مختلف قرآنی و حدیثی و همچنین در کلام و تفسیر موارد زیادی وجود دارد که ما را از افراط و تفریط پرهیز دادند و اعتدال را در حد وسط و میانه روی دانستند و تأکید داشتند. (این اجمال بحث است و تفصیل این بحث نیاز به فرصت واسع تری دارد.)